

Den landvøconomiske Skoleen, af Janus Balthazar Krarup, Sognepræst for Gjerløv og Draaby Menigheder, Provst og Ridder af Danebrog, (Afh., 1837)

Kritisk betragtet,

forsaauidt Læren om Berelbrug og Staldfodring angaaer,

af C. Dalgas.

Motto af Schwerz.

„Auf keinem Fall lasse man sich durch das Anlächeln eines Feldsystems, das eine große Futtermasse darbietet, so leicht zu den Glauben verleiten, dadurch alsbald eine Melioration des Bodens hervorzubringen. Immerhin mag der Plan viel Futter und Stroh angeben, der Boden muß es vorher erzeugen, und da fragt sich: ob er's kann? Also nur piano mit allen sanguinischen Voranschlägen und Hoffnungen!“

I Tidsskrift for Landøconomie, 6te Bindes 2det Hefte, har en Anonym leveret en Anmeldelse af den Bog, hvis Titel her er valgt til Doverskrift. Alt hvad i benævnte Anmeldelse anføres om Hr. Provst Krarup eller Forfatterens ædle, hjertelige og værdige Fremstilling skal Undertegnede ikke modsige, tværtimod

befræfte*); ligesom han ogsaa høiligen maa prise Forfatterens Forsæt, at føre Bonden et Trin høiere i Cultur, og det ikke ved Løkkemad, som man for ikke længe siden har seet en Forfatter i Maanedsskrift for Litteratur foreslaae, men ved en documenteret Fremstilling af den Gjenstand, man vil omhandle**). Men naar bencævnte Anmelder paastaer, at Forfatteren eller Hr. Provst Krarup med nye Baaben paa en gjennemgribende og overtydende Maade har forfægtet Berelbrug og Sommerstaldfodring, skjøndt Striden om disses Gavnlighed for Fædrelandets Agerbrug forlængst maa antages at være afgjort til deres Fordeel, da maa Undertegnede paa det Bestemteste protestere herimod, og meget beklage, at Forfatteren, ved at bygge paa alt for vage Theorier, uden tilstrækkeligen at raadføre sig med Erfaring, har forvildet sig i Slutninger og Beregninger, der ikke holde Stik, hvorved hans Bog, istedet for at blive et Me-sterværk, næsten har tabt al sin Værd.

Forfatterens hele Beviisførelse støtter sig paa den Forudsætning, at en Sæd, der bærer modent Frø, udtærer Jorden mere end den, dette ikke fordres af,

*) Imidlertid har Forfatteren dog i sin Tver tilladt sig nogle udfald imod Underledestænkende eller imod Kobbeldriften, der ikke ere ham værdige.

**) Et Slags Løkkemad bruger Hr. Provst Krarup dog ogsaa, nemlig naar han fremstiller Tingene lettere og fordeeltigere end de virkelige ere.

og at Bladværterne (Biffer, Urter, Klover, Kartofler o. s. v.) i langt mindre Grad end Straaværterne (Hvede, Rug, Byg, Havre) indsuge deres Næring af Jorden. Han antager derfor, at eftersom det Quantum Meel, en Ager har leveret, er større eller mindre, har den ogsaa tabt flere eller færre Muldele. Ligeledes, at Rug og Hvede ikke tære længere, naar de anvendes til Grønsoder før de gaae i Stof; at Bladværterne tilegne sig en stor Deel af deres Næring af Luften og, meer end Straaværterne, drage Næring af Vandet; at Bladværterne ingen Gjødske tage fra Straaværterne; at de ingenlunde ere graadige efter Gjødske, &c. &c.

Facta, som kunde bekræfte hans Paaastande, anfører imidlertid Forf. ikke, og alt hvad han i saa Henseende meddeler, indskrænker sig til det Udraab: at det ved "1000 Gange 1000 Erfaringer" er bekræftet, at Bladværterne langt fra ikke i samme Grad tære Jordens Kraft som Kornsaed. Men hvorlidet hermed er bevist, falder af sig selv, og Forfatteren med ommeldte Hr. Anmelder ville derfor undskyldte, at man gjør dem opmærksomme paa adskillige Kjendsgjerninger, der stride imod det af dem hyldebe Princip.

Allerede Schwerz, i hans Beskrivelse af det belgiske Landbrug, fortæller, hvorlunde man i den Egn, hvor han den Gang practicerede, finder det nødvendigt, at gjøde den Jord, hvori Raps til Omplantning frembringes, med 12 Læs Møg pr. Morgen, medens den Jord hvori Rapsen udplantes og

bærer mødent Frø, kun gjødes med 6 Pæs, og at ikke desmindre sidste giver bedre Rug end første. Denne Erfaring har Schwerg ved en Mængde Jagtagelser fundet bekræftet, og hans Mening, at det ikke er Frøets Ansættelse, men Plantens Udvikling, der svækker Jorden, har han senere ikke forandret, uagtet han i mange andre Ting har fundet sig foranlediget til at berigtige tidligere Meninger.

I Aaret 1819 havde Undertegnede det Uheld, at hans Rug, som den stod færdig at dræe, beskadigedes af Rattetfroft, saa at ingen Befrugtning paafulgte. Rugen blev derfor strax høstet. Men uagtet Sommeren 1820 var saare frugtbar, fandt han dog slet ikke Bygget, som fulgte paa Rugen, at være bedre, end den, han ofte har havt efter moden Rug.

Meget ofte har Undertegnede havt Byg og Rug efter Biffer eller Biffehavre, men uagtet Bifferne eller Biffehavren vare slaaede af til meget forskiellig Tid, og en Deel deraf endog havde baaret Frø, har han ingen Forskiel kunnet mærke paa Rugen eller Bygget. At det Samme er erfaret af Andre, kan sees af Svendborg Amts Beskrivelse.

Ligeledes har Undertegnede aldrig fundet, at det har havt nogen Indslydelse paa den følgende Afbenyttelse af Jorden, om Kloveren og Raigræsset have baaret Frø eller ere slaaede tidligere af til Hø. Kun at Græsset ved det affaldne Frø i det følgende Aar er blevet saa meget tættere.

At en Kloverafgrøde, som føres fra Ageren (det

være sig som Hø eller til Brug ved Staldfodringen) svækker Jorden saa godt som enhver anden Bært, der berøves samme, har Hr. Proprietair Hastrup paa Langeland tydeligen bemærket. (See Svendborg Amts Bestr.). Det Samme er erfaret paa Strynoe, ligesom af Undertegnede og Andre i Jylland; og det hjælper Forfatteren lidet, at han harmer sig herover, naar Tingen virkelig forholder sig saaledes.

At det ikke er Luften og Vandet, der ernære Planterne i deres første Udspring eller saalænge de ere i Blade, i det mindste ikke i nogen mærkelig Grad, sees tydeligen deraf, at jo kraftfuldere Jorden er, des frodigere ere Planterne ogsaa i deres Dypvært, hvilket gjælder ligesaameget om de bredbladede Bærter, som om Straaværterne eller Græsarterne. Vel er det saa, at ved en passende Mængde Regn, vise Planterne den stærkeste Grøde, men da de Bærter, som staae paa kraftfuld Jord, altid vise den største Fremgang, og Vegetationen paa magre Jorder, selv i det frugtbareste Veir, stedse er sparsommelig, hvorpaa Jyllands magre Sandegne noksom afgive Beviis, synes det at være uden for al Tvivl, at det er Næringsstoffene i Jorden, der ere de egentlig virkende Kræfter, og Vandet Midlet til at tilegne sig disse. At Planternes Celler findes opfyldte med Saft, og denne for en stor Deel, ofte for største Delen, at bestaae af Vand, hvilket især gjælder om de bredbladede Bærter, viser ikke Andet, end at Planterne besidde den Evne, at opsluge en Mængde Vand. Vi finde ogsaa, at

Bærterne i tørre Aar eller paa tørre Jorder indeholde flere Næringsstoffer end i mere fugtige, og især at Bladværterne i grøn Tilstand ere mindre nærende end Græsarterne, og altsaa at Vandets Virkning mere viser sig som et Voluminet udvidende end Qualiteten forbedrende Middel. Hvad vorer der desuden ved Hjælp af Luft og Regn alene? Man lægge dog Mærke til den Tid, det tager, ja hvor umuligt det ofte falder, uden kunstig Hjælp at tilveiebringe en Græskorpe paa udslippede Jorder eller det bare Sand, man saae end nok saa meget Græsfros. Selv om man kan lede Vand paa Jorden, opnaaes det ikke altid; thi er Vandet ikke svangret med frugtbringende fremmede Stoffe, vil Virkningen være liden eller ingen. Det er Noget, der daglig kan erfares, og som de seneste Erfaringer fra Tydskland end mere bekræfte, see de sidste Nrr. af Tidsskrift for Landoeconomie. I Hedeegnene skjøtter man ikke om Vandet fra tørre, magre Heder. Det fremavler kun Moos paa Engene*). Det Samme skal være Tilfældet med Mosevand, hvorimod Kildevand, svangret med Kalkdele, virker saare velgjørende, men taber ogsaa i virkende Evne, eftersom Kalkdelene affættes eller formindskes. Og er det sandt, at Vandet, hvori visse Blomster f. Ex. Hyacinter oplækkes, af og til maa fornyes eller ombyttes med friskt, da beviser dette jo, at Vandet maa

*) Sandsynligviis dog som nærmeste Virkning af den Mor Vandet er svangret med.

have indeholdt fremmede Stoffe, som det ved Planternes Fremvæert har tabt. Dele eller Grundstoffer af Vandet kan det ikke have været, thi ellers maatte det tilbageværende Vand vise sig ligesaa virksomt endnu.

Som Beviis for at Planterne trække Næring af Luften, har man anført, at naar Bark og Bast ringformig afstjæres paa Stammen af et Træ, tager Stammen forholdsviis mindre til i Omfang neden end ovenfor Ringen. Men mon man ikke her forverler Indsugningen af Næringsstoffer med Saftombannelsen i Bladene og overseer Virkningen af den standsede nedadgaaende Bevægelse af Livsaften, der udslyder af Saaret og saaledes gaaer tabt for den nedenfor liggende Deel af Stammen? Af hvilken Indflydelse Jordbunden fremfor Vandet og Luften er paa Vegetationen, sees blandt Andet deraf, at visse Slags Træer, som i slet Jordbund have Torne, i god Jord miste dem, i det de udvikle sig til Grene.

At selv Græsarterne kunne opsluge megen Kraft af Jorden, vise de Enge, som blive gjødede, og den Erfaring, at naar Gjødfningen ikke jevnlig fortsættes, taber den ved samme tilveiebragte Frugtbarhed sig snart igjen. Det er derfor vist megen Tvivl underkastet, om ved den saakaldte Hvile nogen egentlig Humus eller Muldforøgelse finder Sted. Beviis paa det Modsatte have vi i den ringe Frugtbarhed, udslippede Jorder vise, om de end hvile nok saa længe, naar ikke andre Hjælpemidler anvendes. Ligeledes i den ringe Reproductionsevne, saa mangelen Torvemose

vifer, nemlig hvor ingen Plantelevninger udenfra tilføres Mosen, eller Løvmassen, som f. Ex. i dybe Moser, ved Tryk fra Siden af høves. Ligesom endelig i det ringe Quantum Muld, vore Skovjorder indeholde, uagtet det betydelige Løvfald*). Den gode Virkning, Jordens Hvile har paa Sædavlens, turde maaskee derfor indskrænke sig til den Befæstelse eller Sammenpresning, Jordpartiklerne efter en for stærk Bearbejdning igjen opnaae, hvilket bliver saameget sandsynligere, som Hvilens Virkning paa Sædavlens er saa meget mindre kjendelig, jo mere leret Jorden er, hvorimod den Nytte, Landmanden har af Hvilen som Middel til paa den mindst befoftelige Maade at holde sine Kreaturer om Sommeren, og af kraftfuldt ublagte Jorder ved at græsse saa mange flere Kreaturer paa dem, er fælleds for alle Jordarter. Hvor man vil have bemærket en Kraftforsøgelse af Jorden, som Virkning af Kloveravlens, maa uden al Tvivl denne tilskrives benævnte Virkning af Hvilen, hvilket finder Befæstelse i den Omstændighed, at det er paa Jorder, der i en Række af Aar have været under Dykning, at saadan Erfaring er gjort (Smaasæerne ved Fyen, Trevangsdristerne i Tydsland). At udhyklede Jorder ikke give saa meget Ukrud i Sæden, især

*) At Urskovene, naar de opdyrkes, vise sig saa frugtbare, ligger sandsynligviis deri, at Jordbunden af Naturen er god, og ingen Træer ere bortførte, saa at det Træerne have taget af Jorden, igjen er kommen samme tilgode.

ere mere frie for Senner og Dvæffer, bør dog ikke heller oversees.

Men det stærkeste Beviis for, at Bladværterne tære ligesaa godt af Jordens Kraft som Straaværterne eller den Sæd, der bærer modent Frø, afgive de Aolsbrug, hvor hine Værter i stor Mængde dyrkes. Thi var det sandt, at Bladværterne lidet eller intet forbruge af Jordens Næringsstoffer, maatte disse Aolsbrug i en kort Tid have hævet sig til en uhyre Kraft, hvilket vi ingeniunde finde at være Tilfældet. Baldemars Slots og Thærsmindes Hovmarker paa Thorsøng vise ikke større Frugtbarhed nu end for 30 Aar siden, eller siden Bereldriften bragtes i Gang! I de 10 Aar, Undertegnede dyrkede en heel Tægt med Kartofler og en anden med Biffer, sidste deels til Staldfodring, deels til Højbergning, have hans Marker ikke vundet mere i Kraft, end Tilfældet har været siden disse to Værter udelodes af Sædskiftet og i deres Sted 2 Aars Hvile mere indførtes! Belgiernes Landbrug staaer med Hensyn til Productivæne neppe høiere nu end for 2 til 3 Aarhundreder siden!!*)

*) Ved Foranferte har Undertegnede ingeniunde villet benægte Luftens og Vandets Indvirkning paa Vegetationsprocessen. Kun troer han, at disse Potenser, ligesom Lyset og Varmen, ikke virke synderligen anderledes end som Hjælpemidler til at sætte de egentlig nærende Stoffer, i Virksomhed og at hvor den atmosfæriske Luft eller Vandet synes at have givet Planterne Næring, maa dette fornemmeligen

At Bladværterne tære af Jordens Kraft har Forfatteren ogsaa meget vel indseet, men da dette ikke passer med hans System, søger han at snoe og vende sig herfra. Heraf hans Paastand, at Bladværter eller Rodværter, paa en Ager, der har faaet tilstrækkelig frisk Gjødske eller 2 Aar forud er gjødsket, tære mindre end paa en Ager, som allerede for 4 eller 5 Aar siden blev gjødsket; eller at det kun er Gjødskens raæe Stoffe, Bladværterne tilegne sig, medens de bedste Dele forblive urørte til Straaværterne &c. &c. Nu er det vel sandt, at en Værts udslippende Eyne for vil kjendes paa en mager end paa en kraftfuld Ager, forudsat at Jorden ikke er magrere end at den kan bringe Noget frem. Men dette berettiger ingenlunde til at antage, at den magre Jord forholdsviis mere udslippes end den gjødskede eller mere kraftfulde; thi den magre Jords ringere Eynes ere snart udtømte, medens den gode Jord, om den end ligesaameget eller vel endog mere ansføres, dog altid beholder et større Overskud af Kraft tilbage, der, hvor den oprindelige Kraft har været betydelig, kan være saa stor, at Af-

tilskrives de fremmede Stoffe, hvormed disse Elementer have været svangrede. Vel er det kun empiriske Sagtagelser, han har at beraabe sig paa, men, som Schurz siger: Naar den Methode, at slutte fra Virkningerne til Aarsagerne, i Erfaringsvidenskaber ikke er den stetteste eller usikkerste, saa er den det ikke heller ved Agerbruget, der ligesaa lidt som Bøgekunsten behøver at skamme sig ved lidt Empirie.

gangen vel endog ikke bemærkes. Saaledes kan ogsaa den frembragte Væxt, ved den Dyrkning samme fordrer, eller ved dens rugende Eyne (Gjæring frembringende Eyne), have sat slumrende Kræfter (bunden Humus eller andre raae Stoffe) i Virksomhed, der desmere ville give sig tilkjende, jo større Forraadet deraf har været*). Det kan derfor ikke altid kjendes paa en Sædafgrøde, hvorvidt dens Forgjænger har tæret af Jordens Kraft eller ikke, hvilket især gjælder om Bladværterne, der, naar de lykkes, saameget bidrage til at forberede Jorden for den følgende Sæd.

At de Stoffe (de raae Stoffe, som Forf. kalder dem), Bladværterne bemægtige sig, ikke forarsage nogen Afgang i Gjødskens nærende Eyne (efter Forf. i Gjødskens bedre Dele), modbevises tilstræffeligen af Erfaring. Thi hvorfor lader der sig da ikke tage ligesaa mange Kjørve eller Halme efter gjødskede Bladværter, som umiddelbar efter Gjødskten. Provst Plesner siger udtryffeligt: "Aldrig vil jeg tilraade Noget, at ansee Kartoflerne som et Hvileaar, thi da tager man Feil." (Svendborg Amts Beskr.). Thær har maattet berigtige sin tidligere Mening, at efter Væxter voxer ligesaa god Vintersæd som efter Brak. Bloch bekræfter, at denne Mening, som man endog har udvidet til alle Slags Brakfrugter, har ffadet

*) Heraf den pludselige Stigen i Productionen ved Væxtbrugets Indførelse paa gode men forsømte Jorder, medens paa raae og magre Jorder Intet derved udrettes.

Kornavlens usfigeligen i Tydskland. Ogsaa Undertegnede har ved flere Veiligheder overbevist sig om, at Afgrødernes Frodighed, under ellers lige Omstændigheder, normeres af de flere eller færre Aar, Jorden har baaret Frugt efter Gjødften. Saaledes, blandt Andet, har han engang havt, i en med Havre af Græsleie optaget Mark, i 2det Aar gjødsfede Kartofler og Hør uden Gjøde, derpaa i 3die Aar Rug, men gjødet efter Hørren, og derefter i 4de Aar Byg. Men baade Rug og Byg vare langt bedre efter Hørren end efter Kartoflerne. At isvrigt Forfatterens raae Stoffe ogsaa ret godt kunne komme Sædavlens tilgode, mangler det ikke heller paa Beviis for. Rugen lykkes hos Undertegnede ligesaa godt efter frisk Gjødste, samlet om Esteraaret, som efter den Gjødste, der er samlet Vinteren forud. Og naar vi sammenblende Kompostmøddinger, udfjøre Møget til Brak, eller lade det henstaae en heel Sommer i store tætsammenpakkede Møddinger, skeer alt dette da ikke for at give de Stoffe, der under Gjæringen udvikle sig, Veilighed til at opfaanges af Blandingsmaterialierne, Jordbunden eller selve Møgdelene, saa at disse Stoffe paa denne Maade ligesaameget komme til Nytte, som naar man gjøder med frisk Møg til Bladværterne?

Af Foranførte vil man kunne slutte sig til, hvad Lid der er at sætte til saadanne Sætninger som følgende, fremførte af Forfatteren:

"Avles 12 Tdr. Raps paa en Td. Land, tære disse ialmindelighed omtrent ligesaa meget som 9 Tdr. Hvede. Avles derimod paa samme Td. Land 12 Tdr. Hestebønner, tære disse, især naar de hyppes, vist kun omtrent saa meget som 3 Tdr. Hvede."

"Naar paa 1 Td. Land, som egner sig til at bære 9 Tdr. Rug, avles omtrent 120 Tdr. Kartoffler, eller af Rotabaga, Turnips, Kunkelroer, Gulerødder og Kaalhoveder, hvad der, som Dvægsfode betragtet, er ligesaa nærende som de anførte Kartoffler, tære disse det Halve imod Rug, eller saa meget som Avlen af 4½ Td. Rug."

"Naar paa 1 Td. Land, som egner sig til at bære 6 Tdr. Rug, avles omtrent 6 Tdr. Urter eller Biffer, tære disse omtrent $\frac{1}{3}$ imod Rugen."

"Bladværter, som anvendes til Grønfoeder, tære Intet af Jorden."

"Kløveren, især Rødkløveren, dog ogsaa Lucerne og Esparsette, bevirke*) en Kraftforøgelse, som anslaaes til $\frac{1}{3}$ af hvad den foregaaende Straafæd berøvede Jorden." ic. ic.

Altsaa, Rapsen skulde være 3 Gange saa tærende som Bønner og Kartoffler!! Schwerz anser dog Rapsen for at tære mindre end Kartofflerne. Det Samme gjøre vist ogsaa de fleste syenske og langelandste Landmænd. I alt Fald er Rapsen ligesaa god en Bladvært som Bønner og Kartoffler, og hvad de to sidste Værter be-

*) Vel at mærke, selv om de staaes og føres fra Algerien!

træffer, da give de et stort Quantum Meel, i hvilken Henseende Forfatteren jo antager, at, eftersom det Quantum Meel, en Ager har leveret, er større eller mindre, har den ogsaa tabt flere eller færre Muldbdele.

At 120 Edr. Kartofler ikke skulde tære mere end $4\frac{1}{2}$ Ede. Rug, staaer ganske i Modsatning til Forfatterens Paastand, at 1 Ede. Kartofler er lige saa nærende som $1\frac{1}{2}$ Skp. Byg. Thi 120 Edr. Kartofler à $1\frac{1}{2}$ Skp. Byg, vilde udgjøre $22\frac{1}{2}$ Ede. Byg, hvis Frembringelse dog maa tære mere end Frembringelsen af $4\frac{1}{2}$ Ede. Rug. Sandheden ligger sandsynligviis her, som ved saa mange andre Leiligheder, i Midten, det vil sige, en Afsgrøbe af 120 Edr. Kartofler paa 1 Ede. Land, er ikke $22\frac{1}{2}$ Ede. Byg værd, og tærer mere end $4\frac{1}{2}$ Ede. Rug; thi at Kartoflerne tære ligesaa meget som en Rugafsgrøbe, er man nu saa temmelig enig i at erkjende. Og at selv de vandagtige Noer ikke leve af Lusten, men tære meget af Jordens Kraft, bekræfter Schwerz, i det han blandt Andet fortæller, at naar man i Elsas saacr Høstroer efter Hvede, bliver Bygget derefter $\frac{1}{3}$ ringere i Straa og Rjærne end umiddelbart efter Hveden. Ligeledes fortæller samme Forfatter, at man i Pfsalz foretrækker en vel behandlet, ugjødet Brak for den bedste Esparsettestub.

Og naar man nu ingen Lid kan fæste til Præmisserne, hvad Lid skal man da sætte til Slutningerne, eller med andre Ord, til Forfatterens Beregninger over Kraftforøgelsen og Kraftformindstelsen ved de

forffjellige Driftsmaader? At Berelbruget, naar Intet beregnes samme til Vast for Halsdelen af de Værter, det frembringer, maa beholde et stort Overmaal af Kraft, er ligefrem. Men ligesaa vist er det, at dette kun vil finde Sted "paa Papiret" og ikke i Virkeligheden, "hvilket ikke bedre kan skjønnes end ved at lade en Jorddyrker, han "være Huusmand med 3 Tdr. Land, eller "Gaardmand med 20 Gange 3 Tdr. Land, "eller Herremand med 100 Gange 3 Tdr. "Land leve i 24 Aar."*) I Beskrivelsen af Svendborg Amt findes Resultaterne fremsatte af en Mængde meget uligeartede Jordbrug. Men uagtet ved Berelbrug en noget større Besætning holdes, og Creaturene vel ogsaa tildeels holdes bedre, finder dog ingenlunde nogen større Kornproduction Sted end i vel organiserede Kobbølbrug, ja samme er endog mindre med Hensyn til Vintersæden, hvilket viser, at de Værter, Forfatteren anseer for 'saa lidet tærende eller endog for berigende, tvertimod forbruge en stor Deel af, ja maaskee hele den Kraft, de igjen give, og at samme, nemlig Kraften, altsaa i Forveien maa være tilstede, naar hine Værter med Nytte skulle dyrkes; thi i modsat Fald komme de slet ikke frem, og Berelbruget vil ikke kunne bestaae. Belgiens høie Cultur

*) Læseren bedes ved denne Leilighed at eftersee hvad Justitsraad Fjellstrup alt har bemærket om denne Sag i Tidsskrift for Landoeconomie, 7 Binds 1 Hefte.

er ikke tilveiebragt ved en langsom eller gradviis stigende Førgelse af Jordbundens Kraft, men ved paa een Gang at anvende Alt, hvad Kunst og en stor Mængde Gjødske*) formaae at bevirke!**). Dette har Forfatteren ogsaa, skjøndt uafvidende, indrømmet, thi i hans Overgangstabeller see vi paa een Gang den dobbelte Mængde Gjødske figurere, ja mere endnu. Men hvorfra han har taget denne Gjødske, det har han glemt at sige os. Dog, maaskee hans "Gjæringsmøddinger formaae at løse denne Gaade. Men, som Forfatteren selv siger: "Det er ikke Guld Alt, som glimrer." Disse Gjæringsmøddinger turde derfor vel være af liben Virkning. I alt Fald vil nok Materialet dertil mangle paa de fleste Steder. Ikke heller indsees, hvorledes de i den korte Frist, Forfatteren antager, skulle blive tjenlige til Afbenyttelse.

At det Kobbeltbrug, med den samme tillagte Grundkraft, Forfatteren til Sammenligning fremstiller pag. 291 o. ff., ikke vil kunne bestaae, eller rettere give de Fold, Forfatteren beregner, kan vel være. Men ved en større Grundkraft og ved Hjælp af Brakning, vilde

*) Tilveiebragt ved talrige Kjøbstæder, en Mængde Fabriker og Hollands Lørvemoser.

***) Hvorledes den magre Campine af Klostergeistligheden stykkeviis er opdyrket og bebygget, er bekjendt nok. Men ligesaa bekjendt er det, at der endnu findes store Strækninger af Campinen uopdyrkede, sandsynligviis af Mangel paa gjødende Stoffe.

det dog lade sig gjøre; og ved at tage færre Kjærve eller lade Jorden hvile længere vilde Kobbelbruget ogsaa kunne give gode Fjold med den supponerede Grundkraft; thi bestaae vil ethvert Jordbrug, hvordan det end indrettes, naar kun det, der frembringes, kommer Jorden tilgode igjen. At mager Jord ikke taaler at give saa mange Halme, som feed, eller at Forbringerne maae være lempede efter Evnen, er Noget, man længe har vidst, og gjælder sikkert ligesaameget om Beresbruget som om Kobbelbruget. Man saae Biffer, dyrke Kartofler o. s. v. paa mager Jord, Kraftforsøgelse vil ikke derved finde Sted, hvis den dertil fornødne Gjødske eller Kraft ikke i Forveien kan tilveiebringes, og Jorden vil kun end mere affræstes for andre Sædearter.

I de øvrige Beregninger, Forfatteren, pag. 265 o. ff., anstiller for at vise den formeentlige Forskiel, det har, naar Jorden dyrkes i 3, 4 eller 5 Aar og atter hviler i lige saa mange Aar, har han begaaet den Feil, at beregne i alle 3 Tilfælde en lige stor Kraftforsøgelse for hver Tønde Land, der gjødskes. Men det er klart, at enten jeg har min Jord deelt i 6, 8 eller 10 Tægter (Kobler, Vøffer), og det halve Antal deraf bærer Sæd, vil altid det Halve af hele Areallet være under Plov, og følgelig Forbringerne være de samme. Men naar Forbringerne og Hjalpefilderne ere de samme, maae ogsaa Resultaterne blive det, og følgelig vil i saadanne Jordbrug et lige Quantum Møg tilveiebringes. Men da i det ene

Tilfælde $\frac{1}{2}$ Deel, i det andet $\frac{1}{8}$ Deel og i det tredie $\frac{1}{10}$ Deel af Areallet gjødfes, vil i første Tilfælde Jordens Gjødfkning blive svagere end i det andet, og endnu svagere end i det tredie Tilfælde; det vil sige, i første Tilfælde ville færre Læs Møg falde pr. Td. Land end i det andet, og færre i det andet end i det tredie Tilfælde, en Ting, Erfaring ogsaa fuldkommen stadfæster.

Den Sammenstilling Forfatteren, pag. 266, anstiller med et forandret Sædkifte, viser ikke videre end, at, naar der fordres Mindre, Kraftformindskelsen ogsaa bliver mindre, thi at Frembringelsen af 29 Tdr. $7\frac{1}{4}$ Skp. Byg udslipper Jorden mindre end Frembringelsen af 32 Tdr. $2\frac{1}{2}$ Skp. (pag. 267), er jo overeensstemmende med Forfatterens egne Grundsætninger. Men den vundne Kraft er altsaa kun fremkommen ved en Dpoffrelse, et Savn, den er ingen ny Tilvært, bevirket ved Forandringen af Sædkiftet.

Naar Forfatteren, pag. 315, tilraader at nedpløie Boghvede eller Spergel paa en mishandlet Udlob, og derefter at tage Rug, uden videre Erstatning, da kunne vi sandeligen ikke indsee Andet end, at, ligesom forhen, "Alt bortføres", og at dette kun er en saameget sikkrere Maade at udslippe Jorden paa, saa at den ligesaalidt som forhen "vil bære Korn eller Græs." Overhovedet er nok Nedpløiningen af grønne Afgroder en temmelig mislig Operation. Vel mangler det ikke paa Efterretninger om et heldigt Udfald af samme. Men naar man desuagtet seer dem,

for hvem denne Operation bedst er lykkedes, igjen at opgive samme, ja naar den i det Hele ingen Fremgang gjør uagtet de gjentagne Forsøg, maa man vist nok fatte megen Mistillid til den hele Sag. At den Afgrøde, man nedpløier, ikke kommer af Lusten, troe vi i det Foregaaende at have viist. Magre Jorder lade sig derfor mindst ophjælpe paa denne Maade, og Virkningen, hvor denne har været tilfredsstillende, turde vel mere bestaae i en Forandring (Omdannelse) af Næringsstoffene, end i disses egentlige Forøgelse.

Dersom det, vi i det Foregaaende have fremført, er rigtigt, følger deraf:

1) at Afgrøderne tære i Forhold til den større eller mindre Frodighed i deres Væxt, og at det gjør lidet eller intet til Sagen, om man lader dem bære modent Frø eller ikke;

2) at Afgrødernes Frodighed eller Størrelse fornemmeligen beroer paa den Kraft, som er nedlagt i Jorden, og at den fornødne Kraft maa være tilstede, forinden man kan vente gode Afgrøder;

3) at det altsaa ikke hjælper at dyrke Braffrugter eller drive Beresbrug i den Tanke, derved at forsøge Jordens Kraft.*)

Men, er det da nødvendigt for at holde Jorden

*) En anden Sag var det, om det kom an paa den høieste Production ved tilstrækkelige Hjelpekilder.

i Kraft, at give den Alt, hvad den frembringer, tilbage igjen, eller bidrager Naturen slet Intet til at erstatte de tabte Kræfter? Vi ville prøve at besvare dette Spørgsmaal.

Seer man hen til den betydelige Mængde Producter, der aarlig berøves Jorden, og som ofte ganske ere tabte for Reproductionen paa det Sted, hvor de ere tilveiebragte; betænker man endvidere, hvormange frugtbare Stoffe ved Naer og Bække tilføres Havet; og bringer man endelig Alt dette i Sammenhæng med den betydelige Fremgang, Productionen i de senere Aar har gjort, kunde man let fristes til at antage, at en stor Deel af den Kraft, Jordsmønnen sætter til ved at producere, erstattes det af Naturen; ja man kunde vel endog finde Anledning heraf til at antage, at den ved Kornavlens producerede Halm er istand til, ene at erstatte de ved denne Avl tilfattede Kræfter. Men en saadan Slutningsmaade vilde være meget for overilet. Ingen vil nemlig kunne nægte, at Straaet, ved at staae til Kornet modnes istedetfor at bjergeres i grøn Tilstand saasnart det er udvoret, taber en stor Deel af sin Fynd, saa at det maa give en mindre kraftfuld, om end et ligesaa stort Quantum, Gjødsel. Ligeledes kan det ikke benægtes, at den betydelige Fremgang, Productionen hos os har gjort, for en stor Deel skyldes de Anstrængelser, der have fundet Sted for at opdyrke raee Jorder, eller, hvad de allerede opdyrkede Jorder betræffer, for at bringe de i samme slumrende

Kræfter i Activitet, saa at heraf allerede maatte følge en forøget Production.

Grandstke vi lidt videre, finde vi fremdeles, at Algermarkerne, hvor Mergel er brugt, men dens Brug ikke fortsat, ikke længere yde de Afgrøder, man under Mergelens Anvendelse (ikke før dens Anvendelse), har havt af dem,*) ligesom vi ogsaa saare ofte see Frugtbarheden alene at vedligeholdes ved Hjælp af betydelige Enge, gjentagen Mergling, Dynd, Brændesrier, eller, som i Hebeegnene, ved at aflade store Strækninger til Bedste for andre, ofte af langt mindre Omfang.

En anden ikke mindre vigtig Bemærkning er det, at Nutidens Skove ikke længere have saadanne Træer at opvise, som Fortidens eller Urskovene. Som Grund herfor angiver den berømte Forstkyndige Cotta, at Skovbunden ikke længere befrugtes af de udgangne Træer, og at altsaa en Udtømmelse af Jordbundens Kraft er Aarsagen dertil. Bekræftelse herpaa have vi i den Erfaring, at hvor et Frugttræ længe har staaet, nytter det sjældent at plante et andet, uden at fornye Jordbunden.

Paa den anden Side kan det ikke nægtes:

*) Stabfæstelse herpaa have vi nylig havt fra det Holsteenske (See den Berlingfke Tidende Nr. 28 og 29 for 1829). Og Fyenboerne, som saa stærkt satte an paa at frembringe affættelige Producter af Planteriget uden synderligen at tænke paa nogen Erstatning herfor, turde vel snart komme til samme Erfaring.

At paa en god Grund, især med et frugtbart Underlag, vise Skovene endnu en saare frodig Vegetation, uagtet det fældede Træ føres bort.

At mange Jordbrug, især paa lerede Jorder og ved Hjælp af Bræfning, holde sig i Kraft, uagtet en ikke ringe Deel af det Producerede føres bort.

At mange Strækninger, vore Enge f. Ex., uagtet de aarlig afgive hele deres Afgrøde til Bedste for andre, dog vedligeholde deres Frugtbarhed.

Men det vil ikke heller være undgaaet opmærksomme Jagttagere, at man ikke sjældent finder Planter, baade af de vildtvorende og af dem, man dyrker, at trives med overordentlig Frodighed paa opfasteede Jorddynger fra Underlaget, især naar disse ere af en leret Bestaandighed og opgraves paa sibe Steder. Regens skjult Kraft ligger derfor uden tvivl bevaret i Jordens Skjød. Th a er har fundet Muld, blandet med Leer, 5 Favne under Jordens Overflade. Og at Mergel ikke ene virker som Oplosningsmiddel for de organiske Stoffe, men virkelig ogsaa giver Planterne Næring, synes den paafaldende Nytte, en gjentagen Brug af dette Fosfil har, selv paa udslippede Jorder, ligesom den frodige Væxt, Træerne vise paa et Underlag af Mergel, at tilkjendegive.*)

*) I Stænderforsamlingen i Viborg er yttret, at Merglingen ingen Grundforbedring bevirker. Dette vil ialmindelighed nok være rigtigt, i det mindste i den Mængde, Mergelen sædvanlig anvendes. Men naar sammesteds er paastaet, at det ikke nytter at komme anden Gang med Mergel, da

Ligeledes er den Nytte, Brakningen, især paa le-
rede Jorder, viser, i høi Grad paafaldende. Lad end
en stor Deel af den Gavn, Brakningen bevirker, be-
staae deri, at skjulte Kræfter ved den sættes i Virk-
sommelighed, en Forsøgelse af Kræfterne kan ligesaa lidt be-
nægtes. Hvorledes skulle vi ellers forklare os Tre-
vangsbrugets Bestaaen i Aarhundreder, ofte endog ved
saare ringe Hjælpefilber, og uagtet en ikke ubetydelig
Deel af den frembragte Sæd sælges. Hvorledes for-
klare os, at det Samme i visse Henseender udrettes med
et mindre Quantum Møg ved Trevangsbruget, end
med et større ved Berelbruget. Brakningen maa det
være, der bevirker dette, enten saa det opnaaes ved
en Tiltrækning af Luftstoffer eller ved en Forandring af

stemmer dette ikke med de Erfaringer, man herom har i
Høin Sogn (ved Beile). I dette Sogn, hvor der
baade er lette, tunge og middel Jorder, mængles nu, næsten
af Alle, anden Gang, ja af Enkelte tredie Gang, og Virk-
ningen er paafaldende. Nogen skaanende Drift har sande-
lig ikke været fulgt, da man sædvanlig holder Jorden inde
i 6 Aar med Boghvede og derpaa følgende 5 Halme lang-
straaet Sæd efter 5 à 6 Aars Hvile. Kun Faa brække,
men i det Hele pløies dog lidt oftere og lidt dybere; end
før Merglingen begyndte at afbenyttes. — Paa Follu-
rupgaard (ved Fredericia) holdt man engang et Stykke
Jord 18 Aar under Drift efter en stærk Mergling. Til-
sidst vilde der Intet være meer, ikke engang Græs. Men
efter nogle Aars Hvile, Anvendelsen af nogen Gjødsel og
en ny Mergling, er Jorden dog igjen bragt i god
Kraft. Man seer heraf, hvormeget Begreberne om Mer-
gelens Virkemaade endnu trænge til Berigtigelse.

selve Leeret, f. Ex. ved Varmestoffets Indvirkning. At Varmen frugtbargjør Jorden, see vi deraf, at naar man brænder Agerstørpen, ere de Pletter, hvor Jlden har staaet, om end al Afte føres bort, de frugtbareste. Nylig er jo ogsaa brændt Leer anpriet som Gjødningsmiddel, og bekjendt nok er det, at Bræningens Virkning er størst, naar Aaret, hvori der bræffes, er ret varmt.

Endelig see vi ogsaa, at de gjødende Stoffe, Vandet bortfører, ingenlunde ere tabte, men af dette igjen affættes paa andre Steder, f. Ex. vore Enge, ligesom at jevnlig nye frugtbare Strækninger fremkomme, som Vandet affætter (Flod- og Sømarfferne).

Disse Bemærkninger forklare os den tilsyneladende Modsigelse i de anførte Kjendsgjerninger. Hvor man nemlig ingen Dalen i Productionsevnen har bemærket uagtet den betydelige Afgang af Producter, der har man enten havt Hjælpekilder i Fabrikker eller Enge, har kunnet øse af de i Jordens Skjød og Underlaget opbevarede Kræfter, eller Brækning og fremmede, ved Vandet tilførte, Stoffe have erstattet Afgangen, ligesom omvendt, den Afstagen i Frugtbarhed, der paa sine Steder er at spore, er at tilskrive overspændte Fordringer, eller Formindstelsen af Hjælpekilderne, ja, maaskee vel endog Forsømmelsen af deres videre Afbenyttelse. Og saaledes viste der sig da, at saafremt Jorden skal holdes i Kraft, maa den erholde Alt, hvad den frembringer, tilbage igjen, med mindre man har Hjælpekilder at bøde med herpaa, eller anvender

Brakning. Underlaget kan kun medvirke hertil, forsaavidt det endnu ikke selv er udtømt, og Hvile kun for saavidt den for løse Jord derved befæstes. Men heraf følger igjen:

At ingen Forøgelse af Jordens productive Kraft*) er tænkelig, med mindre et Tilskud udenfra findes Sted, eller Jorden brakkes eller brændes, hvorved maaskee dog ogsaa et Tilskud eller en Metamorphose ligger til Grund.

At den Kraftforøgelse, som Fabrik anlæg, Enge, Kjøbstædgjødse, Oversvømmelser ic. bevirke, er aldeles lokal, og kan ikke betragtes som nogen Kraftforøgelse ialmindelighed eller i det Hele, men alene som en, ofte meget ulige, Fordeling af de forhaanden værende Kræfter, saa at, naar et Sted en Kraftforøgelse opnaaes, et andet Sted en Formindskelse paafølger.

At naar altsaa en Forøgelse af den productive Kraft paa Overfladen af vor Jordkloge (denne under Eet betragtet) skal tænkes bevirket, maae Midlerne dertil søges i Afbenyttelsen af de Kræfter, som gjemmes i Jordens Skjød, ligesom tildeels ogsaa i Anvendelsen af Brakning og dermed beslægtede Operationer.

At det er høist urigtigt at udslippe Jorden, da Brakning, hvor Hjælpeilber aldeles mangle, næsten bliver det eneste Middel til at sætte Jorden i Kraft igjen, hvilket altid bliver et meget partielt Middel,

*) Vi bede, ikke at forverle hermed Tilvebringelsen af flumrende Kræfter.

saasom Sandjorder ikke have den Gavn af en gjentagen Brakning som Leerjorder, og det ikke heller er beviist, at Jorden, ved at braffes flere Aar i Træk, vil vedblive at vinde i Frugtbarhed, saa at en tilstrækkelig Grundkraft igjen kan ventes tilveiebragt.

At, saasnart man ved Opsodring kan udbringe Sæden til gangbare Priser, bør, under alle Omstændigheder, denne Anvendelse af samme foretrækkes for Salg.

At det i Sandegne, uden Hjælpefilder, kun er muligt at vedligeholde Jordens Kraft, ved at give den animaliske Production Fortrinet for den vegetabiliske, da den Kraft, Jorden mister ved Afgangen af animaliske Producter, vil være at regne for Intet i Sammenligning med hvad der bortføres, naar vegetabiliske Producter afhændes.

At det er af høieste Bigtighed for Landmanden, selv at maatte forædle sine Producter, om end ingen anden Fordeel derved udkom, end Affaldets Afbenyttelse, og at denne Tilladelse bliver saa meget vigtigere, jo færre Hjælpefilderne ere.

At det er at befrygte, at Skovgrundens Frugtbarhed stedsse mere vil aftage, med mindre hidtil ubekjendte Kræfter virke til Underlagets Frugtbargjorelse.

Endelig, at det er af yderste Bigtighed, at forhindre Bortførelsen af frugtbare Stoffe ved Vandet, altsaa, om muligt, at lede Vandet fra Agermarkerne over tilstødende Enge eller Strøg, der lade sig forvandle til Eng, inden det faaer Lov at løbe af.

Efter denne Digression vende vi tilbage til vor Forfatter, og navnlig til de Beregninger, han anstiller over en Jordlods Frembringelser ved Vexeldriften, sammenlignede med Frembringelserne ved Kobbeldriften. Forfatteren har desangaaende opført en tredobbelst Balance, nemlig: 1) over Sædevarer, 2) over Fødevarer og 3) over den Gjødsk, som samles.

Forst maae vi da bemærke, at Forfatteren anslaaer Kornproductionen ved hans Vexeldrift 2 til 3 Fold for høit. Paa Jorder af en langt bedre Bessaffenhed end dem, han antager, f. Ex. ved Baldemar Slot, Baarøe Præstegaard paa Thorseng og Auer-nae Præstegaard, kan der i Gjennemsnit ikke regnes meer end 10 høist 11 Tdr. Rug pr. Td. Land efter gjødsket Bikkelhavre, altsaa langt mindre 11½ Td. paa ringere Jorder, især naar de endydermere i Forveien affræstes ved Bortforelsen af 2 Aars Kloverafgrøder. Ligeledes er 10 til 11 Tdr. Byg efter Kartofler og 13 Tdr. Havre efter Klover eller Blandsæd i Gjennemsnit kun at vente paa særdeles gode Jorder. At anslaae Urter til 7 Tdr. pr. Td. Land, lader sig kun gjøre paa Jorder med et feedt Underlag. Man behage over alt dette at eftersee Svendborg Amts Beskrivelse, hvor en Mængde Facta af dette Slags findes anførte.

Dernæst kunne vi ikke tilbageholde vor Forundring over, at Forfatteren lader 450 Tdr. Kartofler figurere med 84 Tdr. 3 Skpr. Byg i sin Balance over Sædearterne. Hvad i al Verden have disse Kartofler her

at gjøre? Og da Forfatteren siden nødes til at give Slip paa denne Indtægt, er dette virkelig en dog at holde sine Læsere lidt til Bedste. Naar derfor benævnte 84 Tdr. 3 Skpr. Byg, og 2 til 3 Fuld, som ere regnede for høit, fradrages Forfatterens Overskud ved Bereddriften, vil samme, istedetfor 147 Tdr. Byg, reduceres til en halv Snees Tønder, eller vel maaskee endog til slet Intet!

Hvad betræffer Forfatterens Balance over Fedevarer, da bemærkes, at Forfatteren til Fordeel for Bereddriften har beregnet i det mindste 3 Køer for mange; thi med 4 Heste, som han opgiver, vil han ikke komme ud af det, dersom han før har maattet have 3. Ved Kobbeldriften har han nemlig havt 19 Tdr. Land at pløie om Foraaret, og forresten ikke synderligt Andet at bestille paa denne Aarstid, da Gjødsfjorselen, enten der er gjødsket til Byg eller til Rug, fornuftigviis falder om Efteraaret. Derimod har han nu 30 Tdr. Land at behandle om Foraaret, og tillige al sin Gjødske at udfjøre. Dette er det dobbelte Arbeide imod for, og istedetfor 3 Heste vil han altsaa behøve 6, folgeligen ikke kunne holde det opgivne Antal Køer. Vel taler Forfatteren om 4 stærke Heste, men da han ikke fodrer dem bedre end forhen, ville de neppe blive stærkere, "thi det er ikke Vidst og Sporer, som give matte Heste Kræfter, men Hø og Havre", og af sidste beregner Forfatteren Bereddriften Intet mere til Udgift end ved Kobbeldbruget.

Ligeledes maae vi ogsaa bemærke, at det aflede Forraad af Fouflage er anslaaet meget for høit. Avles færre Fald, end opgivet, følger deraf igjen et mindre Quantum Halm, efter Forfatterens egne Grundsatninger. At 340 Eder. Kartofler skulde erstatte 35 Læs Hø à 1000 Pd. vil vanskeligen blive Tilfælde, i det mindste ikke ved en Production af 110 Eder. pr. Ed. Land. Hvor Kartoflerne ere saa givtige, ere de saa meget mindre nærende; det er Noget, Erfaring noksom har stadfæstet. (Man eftersee hvad Pastor Plesner i Svendborg Amts Beskrivelse siger om gjødskede Kartofler; endvidere Stændertidenden fra Viborg for 1840.) Og naar Forfatteren vil faae os til at troe, at 1 Ed. kogte Kartofler, som Mennekesføde, er $3\frac{1}{2}$ Skp. Byg værd, maa man antage, at han aldrig selv har prøvet at leve og arbeide ved Kartofler alene. Desuden ere 110 Eder. Kartofler pr. Ed. Land efter Halvgjødske meget for høit anslaaet. Forfatteren har neppe taget Misværsaarene 1826, 1829, 1830 og 1835 med i Regningen. De $16\frac{1}{2}$ Læs Hø, Forfatteren beholder som Overskud fra Sommerstaldfodringen, kan han ogsaa gjerne slaae en Streg over, da det vel turde hælde sig, at ligesaa ofte som han har et Overskud, ligesaa tidt vil han blive nødt til at tye til den Klover, han har bestemt til Hø, Noget, der ofte hænder Staldfodringsbrugerne, om ikke værre.*)

*) I det Kongelige Landhuusholdnings-Selskabs Aarsberetning Ny Række. 3 B. 1 S.

De 1640 Potter Mælk, Forfatteren beregner pr. Ko ved Bereldriften, maae vi bede ham reducere, i det mindste til 1400 Potter, eller til det, en Ko ved Kobbeldriften giver. Thi for det Første giver Staldfodringen ikke nær den Mælk, som godt Agergræs, Noget, hvorom Undertegnede ved Forsøg i det Store har overtydet sig, da han i Narene 1805—6 var paa Thorseng, og som desuden stadfæstes fra flere Kanter i Svendborg Amt.*) For det Andet er den af Forfatteren antagne Mælkendragt om Vinteren meget for høit ansat. Vel ville Kartoflerne og den bedre Pleie om Vinteren give noget mere Mælk, end det tørre Foder ved Kobbeldriften, men deels vil denne Mælk være af en tyndere Bestaaffenhed og følgerigen af en ringere Værdie, deels gjør Forfatteren sig alt for sangvinske Forhaabninger, naar han troer

ning for 1838 findes anført, at adskillige dygtige Berelbrugere, som tillige anvendte Sommerstaldfodring, Intet mærkede til Fodertrangen i Foraaret 1837. Usikkert havde det været, om Stederne, hvor disse Erfaringer ere gjorte, havde været anførte. Man havde da kunnet faae at see, hvorvidt Bereldriften eller Tienber og tilkjøbt Gjødske have været Uarsagen dertil. Lovrigt have vistnok ogsaa mange Kobbeldbrugere været ligesaa heldige. Anmelderen kan i saa Henseende melde sig som Concurrent. I 1838 havde han endog en saadan Overflod af Foder, at han holdt sine Stude inde til den 10de Juni.

*) Efter bemeldte Erfaringer paa Thorseng gave Staldfodringskøerne, uagtet al anvendt Omhu, $\frac{1}{3}$ mindre Mælk end de tidligere.

at holde Køerne ved Mælk i 160 Vinterdage. Det halve Antal Dage vil ialmindelighed være nok, ere hans Køer ellers med Kalv. Paa Baldemars Slot, hvor Køerne strax efter Indbindingen fik en stor Mængde Brakfrugter, begyndte Melken alt for Juul mærkeligen at mindskes, og Køerne bleve efter den Tid snart sene (golde). Det er allerede godt, at der kan holdes flere Kreaturer ved Bereddriften. At smigre sig med en høiere Indtægt af hvert enkelt Dyr, er at gribe i Luften.

Endelig maae vi bede Forfatteren, ligesom ved Foderoverskuddet ved Staldfodringen, at slaae en Streg over de 33 Tdr. Byg eller 88 Rbd., han beregner Bereddriften til Indtægt for Svinefedning med Kartofler. Med 16, eller rigtigere 13, Køer, lader der sig sandelig ikke mange Grise opelske,*) og deres Indkjøb vil altsaa betydeligen formindste den beregnede Fordeel. Desuden ere Kartofler det Daarligste, man kan fede Svin med, saa at det nok mere vil blive ved Byg- eller Rugskraaet, der anvendes, at Fedningen vil blive tilveiebragt.

Istedetfor en Brutto-Indtægt af 514 Rbd. 64 Sk. af Meieriet, vil der, ifølge Ovenanførte, altsaa ikke blive meer end 297 Rbd. 62 Sk. at stole paa, nemlig den samme Indtægt, 13 Køer vilde give ved Kobbedriften, saa at Bereddriften i den paagjældende Hen-

*) Anmelderen holder til Rød 2 oversødte Svin ved 16 Køer. Huusholdningen fordrer ogsaa Mælk!

seende kun indbringer $\frac{1}{2}$ Gang mere end Kobbelbristen, istedet for 3 Gange, som Forfatteren beregner.

I den 3die Balance lader Forfatteren sin Berelbruger frembringe $3\frac{1}{2}$ Gang mere Møg end Kobbelbrugereren. Men er den avlede Fodermængde for høit anslaaet, maa ogsaa det beregnede Møg være det.

I Anledning af de forsøgte Beføstninger ved Berelbristen, da springer Forfatteren meget let over disse, og lader det blive ved et Tillæg af 50 Rbd. 64 Sk., lidet bekymrende sig om, hvor meget mere der forbruges af Fødemidler i Huusholdningen, eller til Hestehold, o. s. v., stolende paa, at hans fjære Berelbruger er "den ordentlige, brave Mand, der betaler Enhver Sit. Men hvorlidet bemeldte 50 Rbd. 64 Sk. ville forslaae dertil, og at ikke heller Orden og Rettskaffen vilde gjøre Resten, troer jeg at have viist i mine Beregninger over Forholdet af Productet til Dyrkningsomkostningerne;*) saa at, istedet for en større Indtægt af 300 Rbd., som Forfatteren beregner, Berelbrugereren, uagtet alle sine Anstrængelser, sit større Møgforraad og sin større Production, ved Aarets Ende ikke vil have en Skilling mere tilovers end Kobbelbrugereren!***) Hr. Walther havde altsaa ikke saa ganske Uret, da han, mod Pseudonymen Danus

*) Et Skrift, der er at faae hos Schulz i Kjøbenhavn, Hempel i Odense, Elmquist i Aarhus, og hos Forfatteren.

**) See anførte Skrift.

i Aarhus Avis paastod: at Gjødske tilsidst ligesaa lidet hjælper Landmanden, som Flesk den Nervesvage. Thi Berelbrugereren, med alt sit Møg og sin høiere Production, kommer ikke videre, ja ikke engang saavidt, som Kobbelerbrugereren.

I en aabenbar Modsigelse staae Forfatterens Beregninger over det, et Læs Gjødske koster at frembringe, med hans Beregninger over Fordelen ved Berelbriften. Saaledes har han et Tab af 457 Rbd. 64 Sk. ved 16 Køer og udgiver dette for en "uimodsigelig Sandhed". Lægges 50 Rbd. 64 Sk. til bemeldte Sum for de forøgede Beføstninger ved Berelbriften, saaledes som Forfatteren antager, udfommer 508 Rbd. 32 Sk., hvilken fradraget 512 Rbd. 48 Sk., der indkomme for Køerne, give et Overskud af 4 Rbd. 16 Sk., istedetfor 781 Rbd. 80 Sk., saaledes som Forfatteren fremfører!! Men hans hele Beregning over det, Gjødsken koster og hvad den er værd, er høist vilkaarlig og uden praktisk Nytte. Alt hvad man deraf kan see er, at den Værdi, hvortil han anslaaer Fodringsmidlerne, er meget for høit ansat, hvilket allerede kan sees deraf, at $3\frac{1}{2}$ Læs Hø aldrig ville koste en Landmand 18 Rbd. At beregne hvad et Læs Gjødske koster at frembringe, lader sig kun gjøre, ved at sammenligne det, Dvæget indbringer i affættelige Producter, med det, Fodringsmidlerne have kostet at tilveiebringe, og det, Dypartningen beløber sig til, hvilket ialmindelighed nok vil afgive det Resultat, at Gjødsken havnes for Intet, med mindre man

kan bevise, at en Ko, saaledes som Forfatteren be-
regner, fortærer for 43 Rbd. 14 St. Fodringsmidler,
et Resultat, der, som vi have seet, vilde reducere en
Gaards Indtægt til — 0.

Ligeledes kan den Værd, et Læs Gjødsle har, kun
beregnes ved at sammenligne den rene Indtægt, et
Landbrug afgiver, med Antallet af de forbrugte Læs
Gjødsle. Men da Vereldriften ikke giver nogen større
reen Indtægt end Kobbelriften (see foransførte Skrift),
ville de flere Læs Gjødsle, Verelbrugeren anvender,
tilhobe ikke have nogen større Værd, end de færre,
Kobbelbrugeren har at raade over.

Men hvorfor, kan man nok spørge, har Forfatte-
ren ikke valgt til sine Sammenligninger et Kobbelbrug
med Brak, med Udlæg af Jorden i kraftfuld Stand,
med Opfodring af Sæd, ic.? Frygtede han et mindre
fordeelagtigt Resultat for sin kjære Vereldrift, handlede
han vistnok rigtigt heri. Men dette er ikke at gaae
upartiff tilværks, eller at hylde Sandheden. Anmel-
deren maa i saa Henseende endnu en Gang henvise
til sit foran anførte lille Skrift, der viser, hvorledes
en 2½ Gang større Indtægt, med samme Driftscapi-
tal, opnaaes, naar Jorden omhyggeligen braffes, mer-
gles, udlægges i kraftfuld Stand, nyder lang Hvile,
o. s. v., end ved Vereldriften; hvoraf igjen fremgaaer,
hvor urigtigt det er af Forfatteren, og i hvilke Mod-
sigelser han forvikler sig ved at paastaae, at ved "at
lade sine Jorder ligge med Græs, kan
Landmanden ikke længer bestaae", eller "at